

Горбенко Є.В.

Професійно орієнтована складова навчальних посібників із української мови для іноземних громадян

Україна завжди була і є привабливою країною для іноземців, що мріють отримати фахову освіту в різних галузях знань. В умовах сучасних інтеграційно-глобалізаційних процесів у світовому просторі та реформування системи вищої освіти в Україні особливо актуалізується проблема змісту та якості мовної підготовки іноземних громадян у нефілологічних закладах вищої освіти [3].

Проблемі професійно орієнтованого навчання у практиці викладання української мови як іноземної присвячено ряд досліджень [4, 5, 7], проте ця тема потребує подальшої розробки. Актуальною на сьогодні є потреба у підручниках з української мови як пріоритетного складника у формуванні навичок фахової комунікації.

Українська мова для іноземних студентів є не лише навчальним предметом, а й інструментом для отримання фаху. Завдання дослідження полягає в розкритті важливості професійно орієнтованої складової навчальних посібників із української мови для іноземних громадян першого року навчання. Для реалізації поставлених завдань було використано такі методи дослідження: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення питань підготовки майбутніх медиків до професійної діяльності; емпіричні: бесіда та спостереження.

На сьогодні в Україні немає єдиного національного підручника з української мови як іноземної для підготовки до вступу до закладів вищої освіти. Більшість підготовчих факультетів у практичній діяльності використовують авторські підручники та навчальні посібники розроблені викладачами відповідного закладу.

Проаналізовані нами підручники й посібники з української мови для іноземців [1, 2, 6] укладені відповідно до Рекомендацій Ради Європи щодо мовної освіти, та Концепції мовної підготовки іноземців, яка є складовою державної Концепції мовної освіти, враховують необхідність формування мовної компетенції майбутніх спеціалістів, їх комунікативних навичок та закладають основи вивчення фахової мови. Більшість посібників містять тексти значимих для іноземців життєвих ситуацій. Лексичне поле текстів для читання та діалогів, що пропонуються студентам, незначною мірою пов'язане з медициною.

Програмою «Українська мова як іноземна» [8] виділено тематичні блоки, дотичні до фаху медиків (здоров'я, хвороби, нещасні випадки, перша медична допомога, виклик лікаря, аптека), вивчення яких сприяє соціальній адаптації інокомуніканта. Окрім того, є тематичні блоки, присвячені медичній освіті в Україні, видатним лікарям світу та України, ВООЗ та народній медицині. Всі ці теми відображені у зазначених вище підручниках не в повній мірі й потребують подальшої розробки.

Аналіз наявних підручників та результати досліджень щодо необхідності педагогічного супроводу іноземних студентів першого року навчання з метою їх психолінгвістичної та фахової адаптації до майбутньої діяльності у процесі вивчення української мови, аналіз пізнавальних та комунікативних потреб слухачів, анкетування іноземних студентів на різних етапах навчання виявили необхідність укладання комплексу навчальних матеріалів з української мови як іноземної з урахуванням майбутнього фаху здобувачів освіти.

Укладені й апробуються у навчальному процесі «Довідкові матеріали й тренувальні вправи», збірник текстів для читання й розвитку мовлення, посібник з навчання писемного мовлення. Окремо представлений посібник з наукового стилю мовлення для медико-біологічного профілю.

Тренувальні вправи містять значний обсяг професійно орієнтованої лексики (назви частин тіла людини, органів, хвороб (хворобливих станів та

захворювань тощо), яка активно запам'ятовується завдяки багаторазовому повторенню під час визначення роду іменників, творення прикметників (вухо – вушний, зір – зоровий), вивчення способів творення іменників та прикметників, при вивченні категорій психологічного та фізичного стану людини (погано, зле, холодно, боляче, нестерпно та ін.).

Важливим засобом утвердження слухачів у вибраній професії є завдання для самостійної роботи з тем «Лікарі в моїй родині», «Яким має бути лікар», «Мої емоції на прийомі в лікаря», діалоги в ситуаціях «Прийом у лікаря», «Виклик швидкої допомоги», «В аптеці», «У стоматолога» тощо.

Підвищенню інтересу до навчання й майбутньої професійної діяльності сприяє укладання тематичних словників під керівництвом викладача. Під час вивчення лексики доречним є використання методів ейдетики, коли запам'ятовування відбувається за допомогою прийомів абсурдних асоціацій та подібного. Це дозволяє задіяти аналіз, самостійний пошук, усвідомлене розуміння та засвоєння.

Посібник з навчання читання й розвитку мовлення передбачає багаторівневу роботу з текстами деонтологічного характеру, адаптованими біографічними текстами про видатних лікарів, про здоровий спосіб життя, збереження здоров'я тощо.

Такий підхід до навчання слухачів української мови як іноземної дає можливість сфокусуватися на важливих аспектах майбутньої професійної діяльності, виявити готовність до здобуття фаху медика, сприяє підвищенню мотивації. Зрештою, якщо студента до навчання змушують неусвідомлені мотиви, то бажаного результату досягти досить складно. Професійно орієнтоване навчання забезпечує основні компетентності та уміння, застосування знань на практиці, формує здібності для самовдосконалення та самоосвіти, готовність до обраної професії та надає всі можливості для майбутньої успішної інтеграції в сферу медичної діяльності.

Бібліографічний список:

1. Вальченко І. В. Ласкаво просимо! : навч. посібник з української мови для іноземних студентів : у 2-х ч. / І. В. Вальченко, Я. М. Прилуцька; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х. : ХНАМГ, 2011. – 387 с.
2. Василенко Г. Л. Крокуємо разом : посіб. з укр. мови для іноземців (початковий курс) / Г. Л. Василенко, Л. В. Клоконосова, Н. І. Ядвіжина. – Вінниця, 2008. – 181 с.
3. Інтеграція в європейський освітній простір: здобутки, проблеми, перспективи: Монографія / За заг. ред. Ф.Г. Ващука. – Ужгород: ЗакДУ, 2011. – 560 с. – (Серія «Євроінтеграція: український вимір»; Вип. 16).
4. Лещенко Т. О. Українська мова за професійним спрямуванням : навч. посіб. для студентів вищих медичних закладів освіти IV рівня акредитації / Т. О. Лещенко, Т. В. Шарбенко. – Полтава : ТОВ АСМІ, 2010. – 234 с.
5. Лісовий М. І. Формування професійного мовлення майбутніх медичних працівників у вищих медичних навчальних закладах [Текст]: автореф. дис. ... канд. пед. наук / М. І. Лісовий. – Вінниця, 2006. – 16 с.
6. Мова для всіх. Навчальний посібник з української мови для іноземних студентів підготовчого факультету. Частина I / Моргунова Н. С., Резван О.О. – Харків, ХНАДУ, 2007. - 82 с. /Частина II / Г.І. Тохтар, В.В. Бондаренко та ін. – Харків, ХНАДУ, 2008. – 114 с.
7. О.М. Беляєва, В.Г. Синиця, Л.Ю. Смольська До питання щодо вибору оптимального підходу до професійно орієнтованого навчання латинської мови. // Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи: III Міжнародна науково-практична конференції, Полтава - 2016 : С. – 15-22.
8. Тимчасова програма навчальної дисципліни «Українська мова як іноземна» для іноземних студентів підготовчих факультетів / відділень вищих навчальних закладів МОЗ України, – К., 2015.